

บทที่ 3

ภูมิหลังและสิ่งแวดล้อมของจัน จาค รูสโซ

รูสโซเกิดที่เมืองเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ปีค.ศ.1712 สวิตเซอร์แลนด์ในขณะนั้นมี ความเจริญรุ่งเรืองล้ำหน้ากว่าประเทศอื่นใดในยุโรป นครเจนีวาเป็นนครรัฐที่มีการปกครองตนเอง และเป็นทีภาคภูมิใจของประชาชนในประเทศอย่างมาก¹ ต้นตระกูลของรูสโซเป็นชาวฝรั่งเศส มี พี่นเพเป็นชาวปารีสและมีอาชีพทางขายหนังสือ ได้อพยพมาอยู่ที่เจนีวา เมื่อปี ค.ศ.1540 มารดา ของรูสโซชื่อ นางซูซาน เบอร์นาค มาจากสกุลที่มั่งคั่งแต่เสียชีวิตหลังจากที่ให้กำเนิดรูสโซไม่นาน หลังจากนั้น รูสโซได้ถูกนำเข้ามาในภายโปรเตสแตนต์โดยการชักนำของบิดาของเขา บิดาของรูสโซชื่อ นายอิสแซ็ค รูสโซ (Isac Rosseau) มีอาชีพเป็นช่างทำนาฬิกา และเป็นผู้ได้รับมรดกจากตระกูลมา มาก แต่ก็ด้วยนิสัยใจคอที่ไม่ชอบการปกครองโดยพวกบาทหลวงนิกายโปรเตสแตนต์ในนคร เจนีวา ประกอบได้ทะเลาะวิวาทกับนายพลผู้หนึ่ง ทำให้อิสแซ็คต้องออกจากเมืองเจนีวาไป และ ผลาญเงินทองจนหมด ฉะนั้นการที่กล่าวกันว่ารูสโซเป็นผู้ที่เกิดในตระกูลยากจนนั้นคงจะเป็นการ เข้าใจผิด น่าจะเรียกพวกกระฎุมพีตกอับมากกว่า ซึ่งโดยทั่วไปแล้วพวกนี้จะมีความรู้สึกเป็น ปฏิปักษ์ต่อสังคมอย่างรุนแรงมากกว่าพวกที่เกิดมายากจนแต่เดิม และหากพิจารณาในเชิง จิตวิทยาแล้วการเป็นลูกที่กำพร้ามารดาตั้งแต่เกิด บิดาก็ทอดทิ้งจนต้องร่อนเร่พเนจรไม่ได้ทำ หน้าที่อย่างที่ควรจะทำ ทำให้รูสโซอดเสียมิได้ที่จะเข้าข้างตัวเองและสงสารตัวเองตลอดชีวิต²

การศึกษาของรูสโซเป็นการศึกษาตามแนวทางศีลธรรมอันเข้มงวดของนครเจนีวาซึ่งมี บาทหลวงเป็นแกนนำและเป็นผู้คอยตรวจสอบความประพฤติและความเชื่อทางศาสนา รูสโซมี

---

¹ เอ็ม.เจ.ฮาร์มอน, “รูสโซ”, ใน “ความคิดทางการเมืองจากเพลโตถึงปัจจุบัน”, เสน่ห์ จาม ริก แพลต (โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ 2522) หน้า 419

² พงศ์เพ็ญ สกุนดาภิธ, “เสรีภาพกับสัญญาประชาคม”, ใน “ปรัชญาการเมือง” (ฝ่ายการพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2527) หน้า 357

โอกาสเข้าศึกษาในโรงเรียนบ้างแต่เป็นเพียงระยะหนึ่งเท่านั้นต้องออกกลางคันเนื่องจากความยากจนไม่มีเงินจะเรียน หลังจากที่ย้ายออกจากโรงเรียนแล้ว การศึกษาของรุสโซก็ต้องเป็นไปในลักษณะศึกษาจากประสบการณ์ชีวิตและเรียนรู้ด้วยตนเองโดยตลอด ความเฉลียวฉลาดของรุสโซนั้นเข้าลักษณะที่ว่าเรียนรู้ในสิ่งที่คนทั้งหลายเห็นว่ายากได้รวดเร็ว แต่จะมีความยากลำบากมากในสิ่งที่คนอื่นเห็นว่าง่าย พิจารณาในจุดนี้แล้วจะเห็นว่ารุสโซนั้นเป็นคนคิดอะไรซับซ้อนอยู่ในตนเอง สิ่งใดก็แล้วแต่ที่มีความซับซ้อนอยู่ในตัวเองอยู่แล้วรุสโซจะเข้าใจง่ายเพราะสอดคล้องกับความคิดของเขา แต่ถ้าสิ่งใดที่ไม่ซับซ้อนรุสโซจะเข้าใจยากเพราะรุสโซจะดูมันซับซ้อนไปหมด³

รุสโซมีโอกาสประกอบอาชีพมากมาย ตั้งแต่รับจ้างจนถึงการเป็นข้าราชการ ในวัยเด็กรุสโซเคยฝึกงานเป็นช่างแกะสลัก ซึ่งมีผู้ดูแลที่เข้มงวดและดุร้าย จากนั้นก็เป็นคนรับใช้และเคยกระทำความผิดจนถึงขั้นลักขโมย เมื่ออายุได้ 16 ปี ก็ย้ายจากเมืองเจนีวาและร่อนเร่พเนจรอยู่เป็นเวลานาน ในระหว่างนั้นก็อาศัยพึ่งพาคนจำนวนหนึ่งเป็นระยะเวลาต่าง ๆ กัน จนกระทั่งมาอยู่เมืองซาวัว (savoie) ภายใต้การดูแลของบาทหลวงคาทอลิกผู้หนึ่ง ซึ่งต่อมาบาทหลวงคนนี้ก็แนะนำให้มาหาผู้อุปการะคุณท่านหนึ่งชื่อ มาดาม เดอ วารังส์ (Madame de Warens) ที่เมืองอันเนอซี (annecy) มาตามผู้นี้เป็นหญิงหม้ายที่มีอาชีพเป็นสายลับให้กับกษัตริย์แห่งซาร์แดนจ์ (Sardaigne) ทำหน้าที่ดูแลผู้หลบหนีจากนครเจนีวา และเธอผู้นี้ก็ได้อิทธิพลอย่างสูงในการทำให้รุสโซเปลี่ยนจากศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์มาเป็นนิกายคาทอลิก รุสโซมีโอกาสได้อยู่กับเธอถึง 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นเวลาไม่นานนัก ส่วนครั้งที่สองเขาอยู่ในฐานะเป็นผู้รักของเธออย่างลับ ๆ เป็นเวลาถึง 9 ปี และในระหว่างนี้เองที่ความเป็นนักปรัชญาที่ยิ่งใหญ่ของโลกเริ่มฉายแววออกมา

รุสโซเป็นคนใฝ่รู้และได้อ่านหนังสือมากมายในบ้านของ มาดาม เดอ วารังส์ เพราะมาดามผู้นี้เป็นปัญญาชนคนหนึ่ง หนังสือที่มีอิทธิพลในเขียนของเขาในเวลาต่อมาก็คือ อุดมรัฐ

³ พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทักษ, อ่างแล้ว, หน้า 358

(republic) ของเพลโต (Plato) * แรงจูงใจที่ทำให้เขาอ่านหนังสือน่าจะมาจากความต้องการที่จะมีชีวิตแบบสังคมชั้นสูงและต้องการยกระดับตัวเอง รัสโซได้พบและสังเกตแขกเหรื่อที่มาบ้านมากมาย ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้และมีการศึกษาทั้งสิ้น จากนั้นไม่นานเขาก็จากมาตาม เดอ วารังส์ไป เมื่อมีอายุได้ 30 ปี รัสโซได้เริ่มต้นชีวิตด้วยตัวของตัวเองอีกครั้งหนึ่งด้วยการเป็นครูสอนหนังสือที่เมืองลียง (Lyon) และในปี 1742 เขาได้ออกเดินทางมาที่เมืองปารีส และได้เสนอระบบไนต์ดนตรีแบบใหม่ที่เขาคิดว่าดีกว่าระบบเก่าต่อบัณฑิตยสถาน ณ กรุงปารีส แม้จะไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากถูกมองว่าเป็นระบบที่ยุ่งยากมากเกินไปและสร้างความผิดหวังให้กับรัสโซอยู่ไม่น้อย เพราะเขาหวังว่าระบบไนต์ใหม่นี้จะทำให้เขามีชื่อเสียงในกรุงปารีสอย่างแน่นอน แต่ก็ทำให้ รัสโซเป็นที่รู้จักในหมู่ปัญญาชนมากขึ้นโดยเฉพาะ ดิเดโร (Diderot) * นักปรัชญาที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งในสมัยนั้นซึ่งได้พยายามสนับสนุนระบบไนต์ของรัสโซในหนังสือ the Encycopedia ที่เขาได้เขียนขึ้น รัสโซมีโอกาสทำงานตำแหน่งเลขานุการทูตในสถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำกรุงเวนิซ แต่ทำได้เพียง 10 เดือน ก็ต้องลาออกเพราะทะเลาะกับเอกอัครราชทูต ดังที่เอกอัครราชทูตผู้นั้นได้กล่าวไว้ว่า “ย้ายหมอนี่จะต้องยากจนตลอดชีวิต เพราะมันสี่ยสันดานแล้ว เข้าใจว่าจะมีเลือดบ้าติดตัวและถือนิ้วตัวเองว่าวิเศษสูงกว่าคนอื่น”⁴ หลังจากนั้น เขาจึงได้เดินทางกลับมายังปารีสอีกครั้งหนึ่ง ในปี 1745

---

* นักปรัชญาชาวกรีกผู้ยิ่งใหญ่, 428-347 BC. , หนึ่งในนักคิดที่มีอิทธิพลต่อปรัชญาตะวันตก เกิดในเอเธนส์ เป็นลูกศิษย์ของโสเครตีส (Socrates), ข้อมูลจาก The Encarta Concise Encyclopedia, internet://encarta.msn.com/find/find.asp, keyword “plato”

* นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสมีชื่อเต็มว่า Denis Diderot, 1713-1784, ข้อมูลจาก The Encarta Concise Encyclopedia ดู internet : http://encarta.msn.com/find/find.asp, keyword “diderot”

⁴ ส.ศิริรักษ์, “ฉาง ฌาคส์ รัสโซ (2255-2321)”, ใน “ลોકคราบปัญญาชนฝรั่ง” (สำนักพิมพ์ เคล็ดไทย กรุงเทพฯ 2536) หน้า 52

จากคำพูดของเอกอัครราชทูตนี้ทำให้เราประเมินอุปนิสัยของรุสโซได้อย่างหนึ่งว่า เขามีได้ยอมรับต่ออำนาจเหมือนกับคนจนโดยทั่วไป ด้วยความที่เขาเป็นกระฎุมพีตกอับมีชาติตระกูลดีมาก่อน ทำให้เขาหยิ่งในตัวเอง และมีความมั่นใจในตัวเองสูงมาก หลายปีต่อมารุสโซพยายามเข้าสู่สังคมชั้นสูงของประเทศฝรั่งเศสอีกครั้งหนึ่ง โดยการเขียนบทละครโอเปร่า แต่ก็ล้มเหลวสังคมได้ปฏิเสธการยอมรับในตัวเขาอย่างสิ้นเชิง เขากลับมาทำงานเป็นเสมียนแต่ก็ทำไปวัน ๆ โดยไม่มีจิตใจชอบแต่อย่างใด ช่วงชีวิตของรุสโซมาจนถึงตรงนี้ จะเห็นว่าพบกับความล้มเหลวมากกว่าที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต กล่าวอีกนัยหนึ่งมีช่วงชีวิตที่สั้นน้อยกว่าช่วงชีวิตที่อภัยยศยิ่งประสบความล้มเหลวในชีวิตมาก ๆ และพยายามที่จะเข้าสู่สังคมชั้นสูงก็ได้รับการปฏิเสธ รุสโซก็ประทัดชีวิตด้วยการทำตัวแบบต่ำที่สุดไปเลย เขาคบเพื่อนชั้นต่ำ และช่วงนี้เองก็ทำให้เขาพบกับคู่ชีวิตคือ นางเธเรซ เลอ วาซเซอ (Therese Le Vasseur) ซึ่งเป็นหญิงที่ไม่รู้หนังสือและมีกิริยามารยาทหยาบช้า ทั้งสองอยู่กินด้วยกันจนมีลูกถึง 5 คนแต่รุสโซก็ส่งลูกทั้งหมดไปเลี้ยงที่สถานเด็กกำพร้า ในจุดนี้ทำให้รุสโซถูกมองว่าเป็นคนใจร้ายแม้กระทั่งลูกของตัวเองยังไม่เลี้ยง

จะเห็นว่ารุสโซเป็นคนที่มีลักษณะแบบสุดโต่ง (extremism) หมายความว่าถ้าคิดอะไรแล้ว ก็จะต้องดีเลิศสูงสุดและได้รับการยอมรับจากคนจำนวนมากไปเลย แต่ถ้าไม่สำเร็จแล้วก็จะประพัตติตัวในลักษณะตรงกันข้ามแบบสุดขั้ว ไม่มีแบบกลาง ๆ สังเกตได้จาก เขาพยายามทุกวิถีทางที่จะเข้าสู่สังคมคนชั้นสูงในฝรั่งเศสแต่ปรากฏว่าไม่ได้รับการยอมรับ เมื่อเหตุการณ์ไม่เป็นไปอย่างที่เขาราวรณา เขาก็ประทัดชีวิตหรือประพัตติตัวให้ต่ำไปเลย

จุดเปลี่ยนแปลงชีวิตของรุสโซเริ่มขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1749 เนื่องจากบัณฑิตยสถานแห่งเมืองดิฌอง (Dijon) ได้จัดให้มีการประกวดเรียงความในหัวข้อเรื่อง “ความเจริญก้าวหน้าของศิลปะและศาสตร์ต่าง ๆ ได้ทำให้มนุษย์ดีขึ้นและมีความสุขมากขึ้นจริงหรือไม่” เจตนารมณ์ของบัณฑิตยสถานในขณะนั้นต้องการคำตอบในลักษณะที่เป็นการทดสอบความล้ำหน้าของวิทยาการต่าง ๆ เพราะช่วงนั้นเป็นยุคตื่นตัวทางปัญญา (enlightenment) แต่รุสโซกลับคิดในทางตรงกันข้ามว่า ความก้าวหน้าของวิทยาการและศิลปะต่าง ๆ นั้นทำให้มนุษย์เสื่อมลง ประกอบกับเขาเห็นว่าการเรียงความเชิงปฏิเสธเช่นนี้อาจจะทำให้เขาเด่นสะดุดตาขึ้นมาและเป็นช่องทางหนึ่งที่

จะเข้าสู่สังคมชั้นสูงของฝรั่งเศสตามที่เขาได้ตั้งใจไว้ได้ เพราะคนฝรั่งเศสเป็นคนชอบอ่านหนังสือ และนิยมคบพวกปัญญาชน ผู้ดีและชนชั้นสูงนิยมที่จะเชิญผู้มีความรู้มาสนทนาในบ้านของตนเอง บทเรียงความของเขาชื่อ “บทความว่าด้วยผลทางศีลธรรมของศิลปะและวิทยาศาสตร์” (A discourse on the moral effects of the arts and science) การคาดการณ์ของเขาเป็นไปอย่างแม่นยำ เรียงความของเขาชนะการประกวด และส่งผลให้รุสโซ มีชื่อเสียงขึ้นในทันที⁵

จุดนี้จึงมีผู้มองว่ามีความเป็นไปได้ที่รุสโซไม่ได้มีความคิดตามบทความที่เขาเขียนขึ้นจริง แต่เขาอาจจะเขียนไปด้วยความซาบซึ้งลึกลับของเขาว่าคำตอบในลักษณะที่เป็นเชิงปฏิเสธเช่นนี้จะทำให้เขามีชื่อเสียงเด่นดังและเข้าสู่สังคมปัญญาชนฝรั่งเศสได้ตามที่เขาต้องการ แต่ก็มีอีกมุมมองหนึ่งว่า ถ้าหากวิเคราะห์ถึงประวัติในชีวิตของรุสโซแล้ว น่าเชื่อว่ารุสโซคิดอย่างที่เขาคิดในเรียงความจริง เหตุผลแรกก็คือ ความคิดของเขานั้นได้สะท้อนออกอย่างชัดเจนว่าเขาได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดแบบศีลธรรมอันเข้มงวดที่ถูกสั่งสอนในวัยเด็ก อันเป็นแนวความคิดที่มาจากศาสนาคริสต์ในนครเจนีวา และเขาใช้มันออกมาโดยที่เขาไม่รู้ตัว เพราะโดยปกติแล้วพวกที่ยึดมั่นและมีความศรัทธาในศาสนานั้นมักจะมองโลกแบบเป็นวัฏจักรซึ่งสิ้นสุดด้วยความเสื่อม ตรงกันข้ามกับพวกวิทยาศาสตร์ที่มักจะมองโลกแบบเป็นเส้นตรงคือ โลกจะมีความเจริญก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ⁶

ประการที่สอง จากประวัติของรุสโซเองจะเห็นว่า เขามีความหยิ่งทงงและมีความมั่นใจในตัวเองสูงว่า เขาไม่ใช่พวกยากจนแบบคนทั่วไป แต่เขาคือชนชั้นกรรมพีที่เพียงแต่ตกอับเท่านั้น หมายความว่าเดิมนั้นเขาเป็นคนดีและเป็นคนชั้นสูง แต่สังคมต่างหากที่ทำให้เขาเสื่อมทรามลงตามประสบการณ์ชีวิตที่เขาได้เผชิญมา เหตุที่รุสโซโทษสังคมเพราะเขาคงไม่โทษครอบครัวซึ่งก็คือบิดาของเขาเอง และที่สำคัญก็คงไม่โทษตัวเองเป็นแน่ ฉะนั้นสิ่งที่เขาคิดว่าทำให้ชีวิตของเขาต่ำลงก็คงจะมีเพียงสังคมเท่านั้น ดังนั้นเรียงความที่ชนะการประกวดนั้นจึงเป็นการระบายความคับแค้น

⁵ เอ็ม.เจ.ฮาร์มอน, อ้างแล้ว, หน้า 421

⁶ ยุค ศรีอารยะ, “โลกาวิภวติ คำพยากรณ์โลกอนาคต”, ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการฉบับวันที่ 25 ธันวาคม 2538 (สำนักพิมพ์ผู้จัดการ กรุงเทพฯ) หน้า 14

ในตัวเขาที่ต้องการระบายพร้อมกับความชาญฉลาดไหวพริบปฏิภาณที่จะพิชิตความมีชื่อเสียงในครั้งนี้ เชื่อว่า รุสโซ่นั้นมีความปรารถนาที่จะดึงเอาความเป็นทาสยาทของชนชั้นกรรมพีกลับมาสู่ตนเองอีกครั้งหนึ่ง นัยหนึ่งเพื่อเป็นการพิสูจน์ชาติตระกูลของเขาเองด้วย

อิทธิพลของศาสนาในรูปแบบการสอนศีลธรรมแบบเข้มงวดที่มีต่อเขาในสมัยเด็กนั้นยังทำให้แนวคิดออกมาในลักษณะปลงคือ ทุกอย่างที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งหลอกลวง ไม่ใช่ของแท้ จากการทำแต่ก่อนสังคมปฏิเสธเขาทั้ง ๆ ที่เขามีความตั้งใจทำให้สังคม มาบัดนี้รุสโซกลายเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงทันที สังคมยอมรับเขาและต้องการเขามาก รุสโซกลับมองผู้คนที่มาหาเขาในลักษณะไม่จริงจัง ที่มาหาเขาเพราะเขามีชื่อเสียงนั่นเอง ถ้าเป็นรุสโซคนเดิมก็คงไม่มีใครมาหาอย่างแน่นอน

หลังจากที่มีชื่อเสียงแล้ว ในปี 1754 รุสโซก็ได้เขียนบทความเข้าประกวดอีกครั้งหนึ่งที่บัณฑิตยสถานเมืองดิงจงเช่นเดิม เรื่อง “ต้นกำเนิดแห่งความไม่เสมอภาค” (The Origin of Inequality) แม้จะไม่ได้รางวัลชนะเลิศแต่ก็เป็นบทความที่มีอิทธิพลมากต่องานเขียนของเขาในระยะเวลาต่อมา บทความนี้รุสโซพูดถึงความบริสุทธิ์ของคนและความบริสุทธิ์นี้ถูกทำให้เสื่อมโดยสังคมอันเป็นผลมาจากสถาบันทรัพย์สินส่วนตัว⁷ เรียงความเรื่องที่สองของรุสโซหาได้มีเนื้อความหรือจุดมุ่งหมายแตกต่างไปจากเรื่องแรกไม่ ยังคงไว้ซึ่งแนวคิดเดิมคือ สังคมหรือความเจริญนั้นทำให้มนุษย์เสื่อมและเสียความบริสุทธิ์ที่มีมาแต่เดิมไป นอกจากนั้นรุสโซยังได้เขียนผลงานอีกมากมาย เช่น อีมิล (Emile) และสัญญาประชาคม (The social contract) ในปี ค.ศ. 1762 โดยเฉพาะเรื่องอีมิลนั้น เป็นหนังสือโจมตีการศึกษาแบบเก่า และให้เลี้ยงเด็กแบบธรรมชาติโดยไม่ต้องปรุงแต่ง หนังสือเล่มนี้เกิดการตอบโต้อย่างรุนแรงจากศาสนจักรโดยกล่าวหาว่ารุสโซขาดความศรัทธาในพระเจ้าเป็นเจ้า และมีแนวความคิดอันประหลาดเกี่ยวกับการศึกษา ทำให้รุสโซต้องหนีไปอยู่ที่ปารีสเสียภายใต้ความคุ้มครองของพระเจ้าเฟรเดริกที่ 2 ระยะเวลาหนึ่ง ในปี 1766 รุสโซได้เดินทางไป

⁷ เอ็ม.เจ.ฮาร์มันอน, อ้างแล้ว, หน้า 422

ประเทศอังกฤษตามคำเชิญของนักปรัชญาชื่อดังคนหนึ่งชาวสกอตแลนด์นามว่า เดวิด ฮูม (David Hume) และกับนักปรัชญาท่านนี้ ทำให้รุสโซตกเป็นข่าวอื้อฉาวเกี่ยวกับความประพฤติที่สังคมไม่ยอมรับ รุสโซถูกมองว่าเป็นโรคสภาวะทางจิตที่คิดว่าตัวเองเป็นที่รังเกียจของผู้อื่น (paranoia) เพียงแค่ปีเดียว รุสโซก็เดินทางกลับมายังฝรั่งเศสอีกครั้งหนึ่งในปี 1767 และใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับการเขียนหนังสือ ผลงานสำคัญอีกชิ้นหนึ่งคือหนังสือเรื่อง “คำสารภาพ” (Confession) ซึ่งเป็นผลงานที่มุ่งแสดงถึงประวัติของเขาเอง และกล่าวถึงสิ่งที่ไม่ดีเกี่ยวกับตัวเขา ในบั้นปลายของชีวิต รุสโซใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ที่เมืองเออร์มโนวิลล์ (Emmenoville) ในชนบท

ในปี 1778 รุสโซมีโอกาสทำงานใหญ่ในระดับชาติ เมื่อเขาได้รับคำเชิญจากนักการเมืองผู้มั่งคั่งในโปแลนด์ ให้ไปมีส่วนในการออกกฎหมายรัฐธรรมนูญสำหรับประเทศโปแลนด์และประเทศคอซิกา และในปีเดียวกันนั้นเองรุสโซก็ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 1778⁸ รวมอายุทั้งสิ้นเพียง 66 ปีเท่านั้น

เกี่ยวกับปรัชญาของเขา รุสโซถูกมองและเข้าใจว่าเป็นปรัชญาที่มีความสัมพันธ์กับยุคตื่นตัวทางปัญญา (enlightenment) ในศตวรรษที่ 18 และในขณะเดียวกันก็ถูกมองว่ามีอิทธิพลอย่างมากต่อเรื่องการใช้สำนวนโวหารและการเพ้อฝัน (romanticism) ในศตวรรษที่ 19 กรณีที่สัมพันธ์กับยุคตื่นตัวทางปัญญานั้น เขามองว่า สังคมนำความเลื่อมมาให้มนุษย์ในสภาวะธรรมชาติ ผู้ซึ่งอาศัยอย่างสอดคล้องต่อสภาวะธรรมชาติ มีความอิสระจากการเห็นแก่ตัว และความอิจฉาริษยา เขาอ้างว่า ศิลปะและวิทยาศาสตร์ ไม่ได้ส่งเสริมต่อความบริสุทธิ์ของมนุษย์ แต่มันกลับไปขัดขวางรุสโซเชื่อว่าความสัมพันธ์ในสังคมของมนุษย์ทั้งหมดอยู่บนพื้นฐานของความไม่เท่าเทียมกันอัน

---

* นักปรัชญาและนักประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ชาวสกอตแลนด์, 1711-1776, มีผลงานทางปรัชญามากมายที่มีชื่อเสียง ได้แก่ Essay Moral and Political, ข้อมูลจาก The Encarta Concise Encyclopedia ดู Internet <http://encara.msn.com/find/find.asp>, key word “david hume”

⁸ เอ็ม.เจ. ฮาร์มอน, อ้างแล้ว, หน้า 422

เป็นผลมาจากการกระจายอำนาจและความมั่งคั่งอย่างไม่เป็นธรรมชาติ ความแตกต่างทางปรัชญาพื้นฐานระหว่างรัฐโซกับนักปรัชญาท่านอื่นไม่มีจุดไหนจะกระจ่างชัดไปกว่าในเรื่องขอบบวนการและวิธีการเรียนรู้ (methodology) ในขณะที่นักปรัชญาท่านอื่นมุ่งไปยังธรรมชาติของมนุษย์ในเชิงประจักษ์ทางกายภาพ และการเรียนรู้ในทางจิตวิทยา หรือมักจะเป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ แต่รัฐโซกลับค้นหารธรรมชาติของมนุษย์ในขอบเขตอิสระของสัญชาตญาณและความมีเหตุผล ผลงานทั้งหมดของเขาแม้จะปรากฏในมุมมองเชิงประวัติศาสตร์เหมือนกับนักปรัชญาท่านอื่นอยู่บ้าง แต่การใช้ศิลปคำพูดจะสละสลวย และจูงใจคนอ่านได้ดี⁹

เหตุการณ์การเมืองและเศรษฐกิจของประเทศฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 17-18

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า การศึกษาความคิดทางการเมืองของนักคิดทางการเมืองนั้น มีการศึกษาอยู่หลายแนวทางด้วยกัน ซึ่งแนวการศึกษาแบบประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง (History of Political Thought) ก็เป็นแนวทางการศึกษาแนวทางหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจอย่างยิ่ง ซึ่งการศึกษาในแนวทางนี้ มีความเชื่อหรือปรัชญาพื้นฐานความเชื่อ ว่า คนเรานั้นมิได้คิดอะไรเองขึ้นมาได้ลอย ๆ ความคิดของคนเกิดขึ้นได้จากการตอบสนองอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเขา ความคิดทางการเมืองของนักคิดก็เช่นกัน เกิดขึ้นจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อนักคิดคนนั้น ฉะนั้น เราจะเข้าใจความคิดของนักคิดคนหนึ่งได้อย่างทะลุปรุโปร่ง เราต้องเข้าใจสิ่งแวดล้อมของเขาเป็นสำคัญเสียก่อน¹⁰

⁹ ข้อมูลจาก internet: <http://swift.eng.ox.ac.uk/jdr/rousseau.html> ,Oxford University , England

¹⁰ ไชยันต์ ไชยพร,บทความเรื่อง “ประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง ปรัชญาการเมือง และทฤษฎีการเมือง” คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิ่งแวดล้อมที่กล่าวข้างต้นนี้กินความกว้างมาก เพราะหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างรอบๆ ตัวเรา ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นสภาพอากาศ ภูมิประเทศ ประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อ สภาพเหตุการณ์ของสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในขณะนั้น สภาพครอบครัว หรือแม้กระทั่งความเป็นเพศของเขา เหล่านี้ล้วนแต่มีอิทธิพลในการกำหนดความคิดของนักคิดทางการเมืองทั้งสิ้น สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ เราเรียกว่า “บริบท” (context) และบริบทที่แนวการศึกษาแบบประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมืองให้ความสำคัญมากที่สุดได้แก่ บริบททางการเมืองและสังคมในขณะที่ยกคิดผู้นั้นมีชีวิตอยู่ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างกระจ่างชัดต่อแนวความคิดและปรัชญาการเมืองของรุสโซ จึงจะขอกล่าวถึงบริบทของประเทศฝรั่งเศสในยุคศตวรรษที่ 17-18 พอสังเขปดังนี้

ตามที่กล่าวไปข้างต้นแล้วว่า จัง จาก รุสโซ ถือว่าเป็นนักคิดทางการเมืองที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิวัติในฝรั่งเศส และการปฏิวัติของประเทศฝรั่งเศสนั้นก็เป็ปรุบบทสำคัญที่ส่งผลกระทบไปทั่วยุโรป และถือว่าเป็นมารดาของการปฏิวัติ เป็นมหาปฏิวัติใหญ่ครั้งที่ 1 ของสังคมโลกเลยทีเดียว ห้วงเวลาของการปฏิวัตินั้นกินเวลานานถึง 10 ปี (1789-1799) ซึ่งจะเห็นว่าช่วงเวลาเริ่มต้นของการปฏิวัตินั้นเป็นช่วงที่รุสโซเสียชีวิตไปเพียง 11 ปีเท่านั้น¹¹

กล่าวกันว่าวิกฤติทางเศรษฐกิจและการเมืองที่นำไปสู่การปฏิวัติในประเทศฝรั่งเศสนั้น บัจจุบันหลักได้แก่ ปรัชญาแสงสว่างหรือปรัชญายุคตื่นตัวทางปัญญา (Philosophie des Lumieres) นักประวัติศาสตร์การปฏิวัติไม่ว่าจะเป็นฝ่ายสนับสนุนหรือฝ่ายคัดค้าน ฝ่ายซ้าย ฝ่ายขวา หรือฝ่ายเสรีนิยม ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า นี่คืสาเหตุหลักและพื้นฐานของการปฏิวัติในครั้งนี ชาวฝรั่งเศสนั้นนิยมการอ่านหนังสือมากที่สุดในบรรดาประชาชาติยุโรปด้วยกัน แต่เนื่องจากก่อนหน้านี้เป็นเวลากว่าศตวรรษที่นักคิดนักเขียนส่วนใหญ่สนใจแต่ปัญหาปรัชญาบริสุทธิ์ หรือความเป็นเลิศทางอักษรศาสตร์มากกว่าปัญหาการวิพากษ์วิจารณ์การเมือง หรือกิจการของรัฐบาล แล้วพวกเขาส่วนใหญ่ยังได้รับความสนับสนุนจากขุนนาง ผู้ดี และราชสำนัก ความคิดของนักเขียน

¹¹ จรัญ คิษฐาอภิชาติ, “การปฏิวัติฝรั่งเศส” (สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, กรุงเทพฯ 2537), หน้า

ฝรั่งเศสจึงไม่มีอิทธิพลต่อประชาชนเท่าไรนักต่อมาเมื่อเกิดสภาพความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม จึงทำให้นักคิดนักเขียนฝรั่งเศสในช่วงกลางศตวรรษที่ 18 หรือประมาณปี 1751 หันมาสนใจบทความในการวิพากษ์วิจารณ์การเมือง เริ่มจากกลุ่ม Economistes หรือ Physiocrates ซึ่งไม่ค่อยมีชื่อเสียงเท่าไร เมื่อเปรียบเทียบกับนักปรัชญา โดยเฉพาะกลุ่ม Encyclopedistes ที่มีดีเดโร (Diderot) ผู้เขียน นอกจากนี้ก็ยังมียอลแตร์* (Voltaire) มองเตสกีเยอ (Montesquieu) และที่จะปฏิเสธไม่ได้เลยได้แก่ จัง จาก รุสโซ (Jean Jacques Rousseau) นักคิดเหล่านี้ได้เขียนค่านิยม บทความ คำบรรยาย หนังสืออนิยาม ฯลฯ อธิบายความรู้ว่าด้วยต้นกำเนิดของสังคม ลิทธิของพลเมือง อำนาจอรัฐ ความมกพร่องและความชอบธรรมของประเพณี และหลักการของกฎหมาย พวกเขาตรวจสอบและวิจารณ์โครงสร้างขององค์ประกอบทางการเมืองและสังคมอย่างรอบด้าน เรียกร้องความมีเหตุผลตามหลักการของธรรมชาติ ถือเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญของความก้าวหน้าทางจิตใจ และความเจริญของสังคมมนุษย์ เป็นการสืบทอดและพัฒนาคำสอนเกี่ยวกับสิทธิตามธรรมชาติของนักปรัชญากรีกโรมัน¹²

---

* นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส, 1694-1778, เป็นหนึ่งในผู้นำคนหนึ่งในยุคตื่นตัวทางปัญญา, ข้อมูลจาก The Encarta Concise Encyclopedia, internet <http://encarta.msn.com/find/find.asp?keyword=voltaire>

* นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสมีชื่อเต็มว่า Montesquieu, Charles Louis de Secondat, Baron de la brede et de , 1689-1755, ผลงานที่มีชื่อเสียงได้แก่ The Spirit of Laws (1748), ข้อมูลจาก The Encarta Concise Encyclopedia, จู internet <http://encarta.msn.com/find/find.asp?keyword=montesquieu>

¹² จรัญ ดิษฐาอภิรักษ์, “การปฏิวัติฝรั่งเศส” (สำนักพิมพ์ผู้จัดการ , กรุงเทพฯ 2537), หน้า

ในศตวรรษที่ 17 จอห์น ล็อก (John Locke) เป็นคนแรกที่เสนอความคิดเกี่ยวกับสิทธิตามธรรมชาติ และสัญญาของสังคมอย่างแจ่มชัดในหนังสือ “ความเรียงสองบทเกี่ยวกับรัฐบาล”(Two Treatises of Government) แก้ไขและพิมพ์ในปี 1689 ล็อกได้ค้นคว้ากฎของธรรมชาติและสภาวะตามธรรมชาติ (State of Nature) ของมนุษย์ เขาเชื่อว่ากฎนี้เป็นกฎถาวรสำหรับทุกคน กำหนดมาและเป็นประสงค์ของพระเจ้า มีลักษณะเป็นกฎสวรรค์ อันเป็นหลักการของสิ่งทั้งปวงของมนุษย์ สังคม การเมือง ศีลธรรม มนุษย์ในสภาวะธรรมชาติมีอำนาจปฏิบัติตามกฎธรรมชาติ เป็นนายของตัวเองและทรัพย์สิน ทุกคนจะทำการสิ่งที่เหมาะสมตามเหตุผลโดยปราศจากความกลัว ในภาวะธรรมชาติไม่มีรัฐบาล ทรานโดที่มนุษย์ยึดกุมกฎของธรรมชาติได้ มนุษย์จะอยู่อย่างสันติและดำรงความดีงามไว้ได้

ตรงกันข้ามกับโทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) นักปรัชญาผู้ยิ่งใหญ่ของอังกฤษอีกคนหนึ่ง ที่เห็นว่ามนุษย์ในภาวะธรรมชาติเป็นคนเห็นแก่ตัว ชอบแก่งแย่งทำลายกันเหมือนเป็นสงครามแต่เขาเห็นด้วยว่า มนุษย์ยินยอมมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมเพราะความจำเป็นในการรักษาตัวเอง และเพื่อชีวิตที่ดีกว่า จอห์น ล็อก เห็นว่าจุดมุ่งหมายสูงสุดของรัฐบาลคือ เพื่อสันติสุข ความมั่นคง และความสุขของสาธารณชน และเนื่องจากรัฐบาลมาจากเสียงส่วนมาก - ดังนั้น สัญญาพื้นฐานทางการเมืองคือทุกคนต้องขึ้นต่อเสียงส่วนมากเพราะเป็นอำนาจสูงสุด แต่

---

* นักปรัชญาชาวอังกฤษ ,1632-1704, มีผลงานที่สร้างชื่อเสียงได้แก่ Two Treatises of Government (1690), ข้อมูลจาก The Encarta Concise,อ้างแล้ว ,key word “locke”

* นักปรัชญาชาวอังกฤษ ,1588-1679,เกิดที่กรุงลอนดอน ผลงานที่มีชื่อเสียงได้แก่ Leviathan นิยมความคิดในการปกครองแบบ Absolute Monarchy, ข้อมูลจาก The Encarta Concise,อ้างแล้ว,key word “hobbes”

ประชาชนก็ยังมีสิทธิในการยกเลิก หรือแก้ไขรัฐบาล โดยเฉพาะเมื่อไม่ทำตามสัญญาหรือกดขี่ นั่นคือ ประชาชนมีสิทธิล้มล้างรัฐบาลชั่วร้ายได้

ทฤษฎีทั่วไปของปรัชญาแสงสว่างคือ สัญญาประชาคมเป็นแห่งกำเนิดสังคมและรัฐเสรีภาพเป็นจุดมุ่งหมายและรากฐานของระบอบการเมือง อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน รัฐบาลตัวแทนและประชาธิปไตยเป็นรัฐบาลที่ดีที่สุด มันไม่ใช่ความบังเอิญที่นักปรัชญาของศตวรรษที่ 18 จะมีความคิดและความรู้สึกด้านระบบต่างๆ ของสังคมในเวลานั้น หากเกิดมาจากการมองเห็น การสัมผัสความเป็นจริงของสังคมที่เต็มไปด้วยความมีอภิสิทธิ์อย่างผิดๆ และอุปถัมภ์ สถาบันนักเขียนเหล่านี้สรุปอย่างมั่นใจว่า สถาบันประเพณีเก่าๆ ไม่มีประโยชน์ จำต้องรื้อทำลายและสร้างขึ้นใหม่ตามแผนการใหม่จากแสงสว่างของเหตุผล

เริ่มจากวอลแตร์ เจ้าของผลงานหนังสือจำนวนมาก เป็นผู้เขียนประวัติศาสตร์ประชาชนคนแรก ๆ เช่น "ศตวรรษของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14" , "จดหมายปรัชญาจากอังกฤษ", "ธรรมเนียมประเพณีของประชาชาติฝรั่งเศส" ฯลฯ วอลแตร์ยังดำเนินการวิจารณ์ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของฝรั่งเศสอย่างรุนแรง ก่อนหน้ามีมองเตสกีเอออธิบายลักษณะและสภาพของระบอบการปกครองนี้ และก่อนหน้ารุสโซเรียกร้องความเสมอภาคทางการเมือง วอลแตร์ยืนยันว่า ทุกคนไม่ว่าเป็นพระหรือผู้ดีขุนนาง ต้องเสียภาษีอย่างไม่มีข้อยกเว้น และทุกคนเสียภาษีตามรายได้ ไม่ใช่ตามคุณภาพของชีวิต ความคิดของวอลแตร์ในขณะนั้นคัดค้านพวกอมาตยาธิปไตยโดยกำเนิด

มองเตสกีเออ ผู้เขียน "วิญญาณของกฎหมาย" (De L'esprit des Lois) ทำให้คนเห็นแสงสว่างของความสัมพันธ์ที่จำเป็นระหว่างกฎหมายของประชาชาติหนึ่งกับเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ และลักษณะธรรมชาติของระบอบการปกครองของประเทศต่างๆ โดยเฉพาะอมาตยาธิปไตย ประชาธิปไตย ราชาธิปไตย แม้จะโจมตีทรราช แต่ไม่คัดค้านการปกครองแบบใช้อำนาจเด็ดขาด และมีแนวโน้มที่จะนิยมระบอบราชาธิปไตย เขายังเสนอความคิดในการดำเนินระบอบนี้ ซึ่งต่อมาเป็นหลักการสำคัญทางการเมืองและรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย คือการแบ่งแยกอำนาจนิติบัญญัติ

บริหาร ตุลาการ และสืบทอดความคิดของเพลโตนักปรัชญาชาวกรีกผู้ยิ่งใหญ่ที่ว่า คุณธรรมเป็น
หลักสำคัญของการเมือง เป็นหัวใจสำคัญของสาธารณรัฐประชาธิปไตย¹³

สำหรับรุสโซ ผู้เขียนคำบรรยายว่าด้วย “ต้นกำเนิดของความไม่เสมอภาคของมนุษย์”
“สัญญาประชาคม” (The social contract) , “อีมิล” (Emile) และหนังสืออีกจำนวนมากมาย เห็น
ว่ามนุษย์เกิดมาเป็นคนดี มีเสรี และเสมอภาค สังคมต่างหากที่ทำให้คนชั่วร้าย กดขี่ รังแกกัน คน
บางส่วนถูกกดเป็นทาส ผู้แข็งแรงมีสิทธิเหนือคนอื่น และสังคมเป็นตัวทำลายความดีทั้งปวงของ
มนุษย์ ซึ่งก่อนการปฏิบัติและในระหว่างการปฏิบัติ นั้น จะได้ยินคำพูด และได้อ่านข้อเขียนที่อ้างอิง
ความคิดของนักปรัชญาผู้ตื่นตัวทางปัญญาโดยเฉพาะของวอลแตร์และรุสโซแทบทุกหนทุกแห่ง

สาเหตุของการปฏิวัติพลิกแผ่นดินฝรั่งเศสนั้น ได้ก่อตัวมาวันแล้ววันเล่ามานานกว่ากึ่ง
ศตวรรษ โดยเฉพาะเมื่อชาวยุโรปบางส่วนเริ่มมีความคิดและการกระทำต่อต้านความไม่เสมอภาค
ในสังคมอันเป็นผลมาจากผลงานหรือบทความของนักคิดจำนวนมาก แต่ชาวฝรั่งเศสดูเหมือนจะ
ตื่นตัวและเร่งกระทำการเร็วกว่าเพื่อนบ้านทั้งหลาย พวกเขามองเห็นปัญหาอย่างชัดเจน ชาว
ฝรั่งเศสพยายามอยู่ตลอดเวลาที่จำต้องนำเอาความคิดสำคัญๆ ที่ได้รับอิทธิพลจากนักคิดและที่มี
การเผยแพร่กันในศตวรรษก่อนหน้านี้ มาพัฒนาเป็นวิทยาศาสตร์สังคมสมัยใหม่ที่ต่อมาได้กลายเป็น
เป็นอาวุธอันทรงพลังในการทำลายระบอบเก่าและความเลวร้ายทั้งปวง¹⁴

กล่าวได้ว่า ฝรั่งเศสไม่ใช่ผู้หว่านพืชรากแห่งการปฏิวัติ หากแต่เป็นแหล่งบ่มเพาะพุ่มพริก
ให้เมล็ดพืชรากปฏิวัติสายพันธุ์ต่างๆ ที่มีอยู่ในยุโรปให้เติบโตและผลิดอกออกผล เมล็ดพืชราก
แห่งการปฏิวัตินี้ก็คือ สภาพการค้าขายทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศในยุโรป รวม

¹³ จริญญา ดิษฐาอภิชัย, “การปฏิวัติฝรั่งเศส” (สำนักพิมพ์ผู้จัดการ ,กรุงเทพฯ 2537), หน้า
37-39

¹⁴ จริญญา ดิษฐาอภิชัย, อ้างแล้ว, หน้า 20-21

ทั้งหน่ออุตสาหกรรมที่กำลังเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว นับแต่ปลายศตวรรษที่ 17 อันมีผลทำให้ผู้ผลิตและผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจสะสมเงินทองจนร่ำรวย ค่อยๆ มีฐานะและอำนาจในสังคมมากขึ้น ซึ่งเท่ากับว่าในขณะนั้นชนชั้นกลางมีจำนวนมากขึ้น ท่ามกลางความรู้สึกลึกลับว่า ผลของการทำ งานไม่คุ้มกับกำลังกายและกำลังทรัพย์ที่ลงทุนไป เพราะในขณะนั้นมีชนชั้นอภิสิทธิ์ 2 ชั้นชั้นด้วยกัน คือ ฐานันดรพระ (Clerge) และ ฐานันดรขุนนาง (Noblesse) รวมทั้งระบอบผูกขาดอำนาจของขุนนางหรืออมาตยาธิปไตย (Aristocratie)

ชนชั้นกลางที่เกิดขึ้นจากระบบเศรษฐกิจใหม่ ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และต่างพากันสรุปว่า ความไม่เสมอภาคในสังคมในยุคพวกเขาดำรงอยู่ได้เพราะประชาชนไม่มีเสรีภาพ และไม่ได้รับความคุ้มครองจากระบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แม้ว่าในทางทฤษฎีกษัตริย์ฝรั่งเศสจะเป็นศูนย์กลางของระบอบการปกครอง เป็นตัวแทนของพระเจ้าบนพื้นโลก มีอำนาจสมบูรณ์ และเจตนาารมณ์ของผู้เป็นกษัตริย์คือกฎหมายในขณะนั้น แต่ในทางความเป็นจริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ กษัตริย์มักไม่มีอำนาจในทางปฏิบัติที่จะทำอะไรตามความประสงค์ได้เสมอไป เพราะเบื้องล่างมีฐานันดรพระ และฐานันดรขุนนาง ดำรงตำแหน่งหน้าที่ปกครองและบริหาร ซึ่งมีทั้ง ทหาร ผู้รักษากฎหมาย ผู้ตรวจความยุติธรรม และดูแลกิจการชุมชน ฐานันดรทั้งสองได้รับส่วนแบ่งทรัพย์สินและอำนาจจากกษัตริย์มานับร้อย ๆ ปี

“รัฐคือตัวฉัน” ประโยคอันลือลั่นในประวัติศาสตร์ของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 (1643-1715) กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ของฝรั่งเศสจึงไม่เป็นจริงอีกต่อไป แม้ในรัชสมัยของพระองค์จะได้ลดอำนาจบทบาทของฐานันดรพระลงไปเกือบทุกด้าน และเหลือแต่การประชุมชาวบ้านประจำปีที่ให้โบสถ์เก็บภาษีอากรประชาชนอยู่บ้างก็ตาม ในขณะนั้นฐานะทางการเงินของฐานันดรพระตกต่ำลงเรื่อยๆ กระนั้นทรัพย์สินของโบสถ์ยังทำรายได้ต่อบริษัทอย่างมหาศาล นอกจากนั้นยังมีการเก็บภาษีพืชผลเกษตรกรที่ทำรายได้อย่างมหาศาลเช่นเดียวกัน ซึ่งส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของพระราชาคณะ

ชั้นสูง สำหรับเจ้าอาวาสวัดเล็ก ๆ หรือ พระตำแหน่งอื่น กลับได้รับเงินดำรงชีพและจัดกิจกรรมทางศาสนาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น¹⁵

ถึงตอนนี้พอจะเห็นเลา ๆ กันได้แล้วว่า ชนชั้นกลางที่เกิดขึ้นจำนวนมากจากการค้าขายเริ่มที่จะเห็นความไม่เสมอภาคและความไม่มีเสรีภาพในสังคมขึ้นมาแล้ว เพราะอำนาจและอภิสิทธิ์ส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในมือของขุนนางและพระชั้นผู้ใหญ่เกือบทั้งสิ้น แม้แต่พระส่วนใหญ่ที่มีรายได้เพียงเล็กน้อยก็ยังรู้สึกเป็นปฏิบัติต่อสถาบันกษัตริย์ ต่อพระชั้นผู้ใหญ่ สังฆราช สังฆนายก และต่อบรรดาพระราชาคณะที่มีความใกล้ชิดกษัตริย์

ฐานฐานันดรขุนนาง ซึ่งกำหนดสิทธิในทรัพย์สิน โดยเฉพาะที่ดิน จากตำแหน่งของรัฐและสืบทอดทางสายโลหิต ส่วนใหญ่จะเป็นทหารและขุนนางถือดาบ (Noblesse d'epee) ขุนนางฝ่ายบริหารหรือเรียกว่าขุนนางเสื้อยาว (Noblesse de robe) และข้าราชการสำนัก (Noblesse de la cour) ฐานันดรนี้โดยเฉพาะขุนนางผู้ดีชั้นสูง จะมีทรัพย์สินสมบัติมหาศาล ขุนนางคนใดมีเงิน 100,000 ลีแวง ถือว่ายากจน ในช่วงแห่งการปฏิวัติ ทรัพย์สินสมบัติของขุนนางถูกยึดเป็นทรัพย์สินสมบัติของแผ่นดิน ขายทอดตลาดได้มูลค่าถึง 4,000 ล้านลีแวง ความมั่งคั่งของขุนนางเหล่านี้มาจากค่าเช่าที่ดิน แต่เนื่องจากอัตราค่าเช่าได้รับการกำหนดค่อนข้างตายตัวมาหลายศตวรรษ และค่าของเงินก็ลดอยู่เรื่อย ๆ รายได้ในแต่ละปีจึงไม่มากพอ ขุนนางผู้ดีส่วนใหญ่พยายามเพิ่มการขูดรีดเกษตรกร ลูกจ้างแรงงาน และการดำเนินกิจการอื่น ๆ

อำนาจทางการเมืองและการปกครองของฐานันดรขุนนางลดลงมาตั้งแต่รัชสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 สิทธิอื่นๆ ก็ได้รับความกระทบกระเทือน ในช่วงหลังขุนนางผู้ดีจำนวนมากต้องขายทรัพย์สินของตนเอง กระทั่งขายสิทธิทางตุลาการแก่พวกขุนนางเงินเดือนต่ำก็มี จนต่อมาบรรดาลูกขุนที่ซื้อสิทธิไปได้นำไปใช้หากินกับประชาชนผู้ต้องคดีอีกทอดหนึ่ง ยิ่งเพิ่มความไม่พอใจของประชาชนต่อระบบอภิสิทธิ์มากขึ้นไปอีก

¹⁵ จรัญ ดิษฐาอภิชัย, อ้างแล้ว, หน้า 21-22

ขุนนางชั้นสูงที่มีความผูกพันแน่นแฟ้นกับราชสำนักมีประมาณ 4,000 ครอบครัว ก็ออกล่าสัตว์หรือร่วมขบวนตามเสด็จกับกษัตริย์ จึงเท่ากับเป็นการใช้จ่ายเงินงบประมาณส่วนกษัตริย์เพิ่มขึ้นไปอีกจำนวนมาก ซึ่งคำนวณแล้วตกประมาณ 1 ใน 4 ของงบประมาณทั้งหมด การใช้ชีวิตหรูหราฟุ่มเฟือยของขุนนางชั้นสูงเหล่านี้ ทำให้บางคนมีหนี้สินเป็นจำนวนมาก กล่าวกันว่าในสมัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 พระองค์ต้องขอใช้หนี้แทนบรรดาขุนนางก็มีในกรณีที่เป็นพระญาติสนิทสำหรับขุนนางชั้นสูงคนอื่นก็มีพฤติกรรมนี้อ้อว เช่นแย่งที่ดินกันเอง ประกอบกิจการสถาบันการเงินเถื่อน ชูตรีดอกเบีย และใช้ชีวิตร่วมกับโสเภณีชั้นสูงอย่างเปิดเผย แต่กระนั้นก็ตามก็ยังมีพวกขุนนางหัวแข็งที่ต้องการมีบทบาททางการเมืองภายในรัฐอยู่ไม่น้อย พวกนี้แสดงตนออกเป็นฝ่ายค้านอย่างเปิดเผย และจับกลุ่มกันอย่างโจ่งแจ้ง¹⁶

สำหรับขุนนางฝ่ายบริหารและตุลาการ โดยเฉพาะสมาชิกของสภา แสดงตัวเป็นตัวแทนของประชาชน มีท่าทีแข็งกร้าวต่อกษัตริย์อยู่เนือง ๆ มักใช้สิทธิในการทำทะเบียนกฎหมายประกาศกฎระเบียบของรัฐเพื่อตรวจสอบการบริหารงานของราชสำนัก คัดค้านการเก็บภาษีประชาชน เปิดโปงความฟุ่มเฟือยของราชสำนักและความฉ้อฉลอันไม่ชอบมาพากลต่าง ๆ บางครั้งออกหมายฟ้องร้องข้าราชการชั้นสูง และเรียกร้องให้กษัตริย์ขอความเห็นชอบจากที่ประชุมสภาก่อนการตัดสินใจในเรื่องนโยบายการปกครอง การต่อต้านรัฐบาลอย่างรุนแรงเหล่านี้ ยิ่งความไม่พอใจให้กับพระเจ้าหลุยส์ที่ 15 อย่างมากถึงกับสั่งยุบสภาปารีสเลยทีเดียว

แต่มาสมัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ทรงอนุมัติให้เปิดสภาปารีสขึ้นมาใหม่ ซึ่งมีค่าเสมือนกับการเตรียมการเพื่อความสิ้นสุดของพระองค์เองในที่สุด ในสมัยของพระองค์ก็ยังมีแต่งตั้งขุนนางใหม่อยู่เรื่อย ๆ ยิ่งในช่วงหลังยิ่งแต่งตั้งจนมีจำนวนมากเป็นทวีคูณ ด้วยเหตุผลที่น่าอนาคกว่า การแต่งตั้งขุนนางจำนวนมากนี้ เป็นแหล่งที่มาแห่งรายได้หลักของประเทศเพราะบุคคลที่ถูกแต่งตั้งเป็นขุนนางจะต้องจ่ายเงินแก่หน่วยงานรัฐนั้น ๆ

¹⁶ จรัญ ดิษฐาอภิชัย, อ้างแล้ว, หน้า 23-24

สภาพทางสังคมของฐานันดรขุนนางเต็มไปด้วยความขัดแย้งโจมตีกันเองอยู่อย่างสม่ำเสมอมาโดยตลอดนับแต่ปลายศตวรรษที่ 17 ขุนนางถือดาบกล่าวหาขุนนางฝ่ายบริหารว่าจัดพิธีหุหรพาฟุ่มเฟือย ในขณะที่ขุนนางฝ่ายบริหารไม่พอใจขุนนางถือดาบในฐานะเป็นผู้นำทางสังคมและมีอำนาจ ส่วนขุนนางในราชสำนักก็เย้ยหยันการใช้อภิสิทธิ์ของขุนนางตามท้องถนน ชนชั้นนำตามท้องถนนไม่พอใจราชสำนักที่ให้เกิดิทธิขุนนางแวดล้อมกษัตริย์มากเกินไป ขุนนางเก่าไม่ไว้ใจขุนนางใหม่¹⁷

ถึงตรงนี้ เห็นได้อย่างชัดเจนว่า เกิดความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิงในการบริหารราชการแผ่นดินของระบบกษัตริย์ฝรั่งเศสขณะนั้น มีความแตกแยกเป็นฝ่ายแม้กระทั่งพระ และขุนนางกันเองด้วยกัน มีการใช้อำนาจของบรรดาข้าราชการอย่างไม่นึกถึงความเดือดร้อนของประชาชน ผู้ไม่มีอภิสิทธิ์เดือดร้อนกันทั่วหน้า และไร้ซึ่งที่พึ่ง จึงไม่น่าแปลกใจเลยว่า ทำไมบรรดานักคิดนักเขียนต่างๆ ซึ่งรวมถึงรุสโซด้วย จึงต้องเขียนวิพากษ์วิจารณ์โครงสร้างระบบการเมือง และเรียกร้องความเสมอภาคในสังคม รวมทั้งคิดค้นระบบการเมืองที่จะยังความผาสุกให้กับประชาชนในรัฐ และอีกประเด็นหนึ่งก็ไม่น่าแปลกใจเช่นเดียวกันว่า ทำไมรุสโซถึงพยายามที่จะเข้าสู่สังคมชั้นสูงให้ได้ เพราะการได้รับการยอมรับให้เข้าสู่สังคมชั้นสูงซึ่งในขณะนั้นหมายถึงพวกมีอภิสิทธิ์ชนทั้งหลาย อันได้แก่ บรรดาฐานันดรพระ และขุนนาง ได้รวมถึงอภิสิทธิ์ต่าง ๆ ที่ได้รับตามมาด้วย อย่างน้อยก็ได้รู้จักเป็นเพื่อนสนิทของบรรดาขุนนางซึ่งมีทั้งเงินทรัพย์สินและอำนาจ จะไปที่แห่งใดก็ได้ได้รับความเกรงใจและความนับหน้าถือตา หรือถ้าหากมีเรื่องเดือดร้อนก็สามารถที่จะมีผู้ให้ความสะดวกและช่วยเหลือได้ แต่น่าเสียดายที่ความพยายามของรุสโซนั้นมักไม่ค่อยประสบความสำเร็จอย่างที่รุสโซได้ตั้งใจไว้ เขาถูกปฏิเสธครั้งแล้วครั้งเล่าอย่างที่กล่าวไปแล้วข้างต้น และในช่วงที่ถูกปฏิเสธนั้น แน่ใจที่สุดที่เขาจะต้องมีความตั้งใจว่า สักวันหนึ่งเขาจะต้องแก้ไขความไม่เสมอภาคและความไม่ยุติธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมนี้ให้ได้ แม้ว่าเขาจะได้รับการยอมรับและมีชื่อเสียงจากการประกวดเรียงความที่เมืองดียงงแล้วก็ตาม ความรู้สึกที่เคยเกิดขึ้นนี้ก็มิได้หมดไปไม่ เขากลับมอง

¹⁷ จรัญ ดิษฐาอภิรักษ์, อ้างแล้ว, หน้า 24-25

คนที่มาห้อมล้อมตัวเขาว่า ไม่มีความจริงใจที่จะคบกับเขา แต่มาอยากทำความรู้จักหรือคบกับเขา เพราะด้วยความมีชื่อเสียงของเขานั้นเอง สิ่งนี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความคิดและแนวปรัชญาทางการเมืองของเขาในเวลาต่อมา

บริบททางการเมืองของประเทศฝรั่งเศสยังไม่สิ้นสุดแต่เพียงเท่านี้ การวิพากษ์วิจารณ์ในหมู่ฐานันดรขุนนางขณะนั้น ยิ่งเท่ากับว่าเป็นการเปลือยตนเองต่อหน้าประชาชน เป็นการแสดงรูปธรรมของความมีอภิสิทธิ์แห่งชนชั้นและความไม่เสมอภาคในสังคมให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และถือเป็นการให้การศึกษาในด้านกลับแก่ประชาชน และอย่าว่าแต่ประชาชนเลย อิทธิพลของนักคิดและแนวคิดเรื่องความเหลื่อมล้ำของสังคมในขณะนั้นยังแทรกซึมไปยังจิตใจของขุนนางเองด้วย ขุนนางบางส่วนเริ่มมองเห็นว่า การครอบครองทรัพย์สินของตนนั้นเป็นการแสวงหาความสุขมากกว่าจะเป็นสิทธิที่สังคมต้องการ

การปกครองของฝรั่งเศสในขณะนั้นแบ่งออกปกครองออกเป็นจังหวัด ตัวอย่างกรณีรัชสมัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 แบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 32 จังหวัด แต่มีสภาเพียง 13 สภา การปกครองส่วนกลางมีสภาที่ปรึกษาชาติบริษั ซึ่งแตกแยกเป็นฝักฝ่ายตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งทำหน้าที่นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ รองลงมาเป็นคนะเสนาบดีหรือคณะรัฐมนตรีเพียง 6 คน เกือบทั้งหมดเป็นขุนนาง มีเพียงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในขณะนั้นเท่านั้นที่ไม่ใช่ขุนนาง รัฐมนตรีแต่ละคนมีความเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกัน แนวความคิดไปกันคนละทิศคนละทาง บางคนสนับสนุนนักเขียนชาตินิยมที่คนอื่นคอยจ้องตั้งข้อหาเป็นความผิด บางคนสนับสนุนนักเขียนเสรีนิยม ตำแหน่งบริหารส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของขุนนางเก่าและใหม่เกือบทั้งหมด บางตำแหน่งตกทอดกันมาหลายรุ่น

ทางด้านตุลาการยิ่งไปกันใหญ่ศาลธรรมดาทั่วประเทศไม่ลงรอยกับฝ่ายปกครองเสมอ เมื่อฝ่ายปกครองไม่ต้องการให้ฝ่ายตุลาการพิจารณาคดีใด ก็จัดตั้งศาลพิเศษขึ้นพิจารณาคดีเอง ยุคปลายศตวรรษที่ 18 จึงเต็มไปด้วยศาลพิเศษอย่างมากมาย ตามจังหวัดต่างๆ มีแนวโน้มต่อ

ด้านอำนาจจากส่วนกลางมากขึ้น สภาพการณ์เช่นนี้ได้แผ่ขยายไปทั่วประเทศ ไม่แตกต่างกันกับการเกิดกลียุค¹⁸

จากสภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้น พร้อมๆ กับการก่อกำเนิดของชนชั้นกลางตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 17 ทำให้มีการก่อตั้งของคนกลุ่มใหม่ขยายไปทั่วทุกหนทุกแห่ง และแทรกซึมไปทั่วทุกด้านของชีวิตสังคม คนกลุ่มใหม่หรือชนชั้นกลางที่เกิดขึ้นนี้ ชื่อนามนามตัวเองว่า “ฐานันดรที่สาม”(Le tiers etat) ผู้ที่ได้ยินคำนี้เป็นครั้งแรกมักจะคิดว่า ฐานันดรนี้คือชนชั้นกลางระหว่างฐานันดรพระ ฐานันดรขุนนางกับประชาชน แต่จริงๆ แล้วไม่ใช่เลย เพราะฐานันดรที่สามในขณะนั้นประกอบไปด้วยพ่อค้าวาณิชที่ร่ำรวยที่สุด นายธนาคารผู้มั่งคั่ง นักอุตสาหกรรม นักเขียนนักคิด เจ้าของร้านสินค้า เจ้าของที่ดิน เกษตรกร และลูกจ้างคนงานทั่วประเทศ สรุปก็คือคนทุกคนที่ไม่ใช่ขุนนางและพระนั่นเอง ฐานันดรที่สามนี้เองทำให้ฝรั่งเศสเป็นเสมือน 2 ชนชาติภายใต้กฎหมายเดียวกัน ชนชาติแรกได้แก่ประชาชนทั่วไปที่ไม่ใช่พระและขุนนาง กับอีกชนชาติหนึ่งได้แก่ พวกขุนนางและพระ คนสองกลุ่มนี้เผชิญหน้ากันในขณะที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน กลุ่มแรกสามารถขยายกำลังและมีความสำเร็จใหม่อยู่ตลอดเวลา ส่วนกลุ่มหลังมีแต่ความสูญเสียอยู่ทุกวัน และไม่สามารถเรียกชัชชนะกลับคืนมาได้เลย

ความเป็นปฏิปักษ์อย่างสิ้นเชิงนี้ไม่เพียงแต่เร่งวันคืนแห่งความล่มสลายของฐานันดรขุนนางและพระเท่านั้น แต่ยังคุกคามต่อการดำรงอยู่ของระบอบอมาตยาธิปไตยทั้งหมดอีกด้วย แนวหน้าของฐานันดรที่สามคือกลุ่มนายทุนผู้กำลังยึดครองความมั่งคั่งของประเทศ ยิ่งพวกเขา มีความร่ำรวยและการศึกษาสูงมากเท่าไร ยิ่งทำให้พวกเขามีความรู้สึกต่ำต้อยทางฐานะและกฎหมายมากขึ้นเท่านั้น พวกเขาเกิดความคิดอยู่ตลอดเวลาที่จะต่อต้านฐานันดรขุนนางและพระ บรรดาผู้นำของฐานันดรที่สาม ได้พยายามเข้าทั้งคนยากจน และบุคคลสำคัญที่มีความขัดแย้งกับฝ่ายขุนนางและพระ นอกจากนั้นยังมีนักคิด นักเขียน จำนวนหนึ่งที่เคยได้รับการสนับสนุนจากขุนนางได้

¹⁸ จรัญ คิษฐาภิรักษ์, อ้างแล้ว, หน้า 25-27

ออกมาเขียนสนับสนุนเรียกร้องสิทธิของสามัญชน เผยแพร่ความคิดเสมอภาคสร้างควมสว่างไสว
ให้แก่สังคมอีกส่วนหนึ่งด้วย¹⁹

ส่วนใหญ่ชาวนาในฝรั่งเศสไม่ได้เป็นทาสทาสกร เพราะฝรั่งเศสไม่มีระบบนี้มาตั้งแต่
ศตวรรษที่ 13 พวกเขาไม่อยู่ในความคุ้มครองของเจ้าของที่ดินมาค่อนข้างยาวนาน จึงมีความเป็น
อิสระมากกว่าชาวนาประเทศอื่นในยุโรป พวกเขาถือครองที่ดินขนาดเล็ก มาก่อนหน้าการปฏิวัติ
จึงทำให้ให้ฝรั่งเศสเต็มไปด้วยที่ดินผืนเล็กจำนวนมาก และเมื่อการค้าขายและอุตสาหกรรมขยาย
ตัวอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้ประชากรจำนวนมากหันมาประกอบอาชีพค้าขาย หน้ตถกรรม และพร้อมที่
จะขายที่ดินตลอดเวลา แม้จะได้ราคาที่ไม่สูงมากนัก การซื้อขายที่ดินในขณะนั้นจึงเกิดขึ้นอย่าง
มาก ทำให้การเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ในที่ดินกลับไปกลับมา และมักจะอยู่ในความครอบครอง
ของบรรดาขุนนางเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากมีเงินมาก ยิ่งสร้างควมไม่เสมอภาคในสังคมขึ้นไปอีก

เมื่อย่างเข้าศตวรรษที่ 18 ชาวนาฝรั่งเศสได้เริ่มที่จะมีพลังในการต่อรองมากขึ้น ตำแหน่ง
สำคัญของชุมชนพวกเขา ซึ่งแต่เดิมเคยเป็นของเจ้าของที่ดินหรือพวกขุนนางที่ได้รับการแต่งตั้ง
จากพวกข้าหลวง เริ่มที่จะเป็นของพวกชาวนาที่ได้รับการเลือกตั้งจากกลุ่มพวกเขาเองมาก
ขึ้น แต่อย่างไรก็ดีก็ได้พ้นจากกลั่นแกล้งจากพวกขุนนางและพวกนายทุนไม่ พวกเขาถูกจับ
และถูกตั้งข้อหาอยู่ไม่เว้นแต่ละวัน การพิจารณาคดีก็แตกต่างกัน หากผู้ต้องหาเป็นนายทุนก็มัก
จะใช้เวลาในการพิจารณายาวนาน เนื่องจากได้รับการช่วยเหลือจากเหล่าขุนนาง แต่ถ้าหากผู้ต้อง
หาเป็นชาวนาหรือคนยากจนแล้ว การพิจารณาคดีตัดสินคดีเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีการลงโทษใน
ความผิดอยู่เสมอ ความเหลื่อมล้ำเหล่านี้ ทำให้พวกเขาต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง การ
ปกครองในทุกระดับ เพื่อที่จะลดอำนาจขุนนางและพระให้ได้

เหตุการณ์ความแตกแยกในประเทศได้ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นโดยลำดับ จนกระทั่งในปี
1789 ซึ่งอยู่ในรัชสมัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ก็เริ่มมีการก่อการปฏิวัติซึ่งกินเวลาถึง 10 ปี ผลแห่ง

¹⁹ จรัญ ดิษฐาอภิรักษ์, อ้างแล้ว, หน้า 30-31

การปฏิวัตินอกจากจะมีการลงมติประหารชีวิตพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 แล้วยังสร้างความตื่นตัวในเรื่อง การเมืองการปกครองให้กับโลกครั้งยิ่งใหญ่และยังเป็นการเริ่มการมิติใหม่แห่งการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย

กล่าวโดยสรุปก็คือ รุสโซมีชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในรัชสมัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ 15 แม้ว่าใน ช่วงที่รุสโซมีชีวิตอยู่จะไม่มีมีการปฏิวัติเกิดขึ้น แต่ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวก็เป็นระยะฟุ่มเฟือยหรือ เพาะเชื้อสำหรับการปฏิวัติโดยแท้ สังคมได้สะสมความไม่ดีทั้งหลายเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลาด้วยการ กระทำของกลุ่มอภิสิทธิ์ชน ระบบการปกครองและกษัตริย์ในขณะนั้นไม่สามารถช่วยเหลือหรือ บรรเทาความทุกข์ยากของประชาชนได้ เป็นช่วงที่เต็มไปด้วยการใช้อภิสิทธิ์ของบรรดาพวขุนนาง และพระมากที่สุด เกิดความแตกแยกไปทุกหัวระแหง เกิดความเหลื่อมล้ำในแผ่นดิน ไม่มีความ ยุติธรรมเกิดขึ้น ประชาชนโดยทั่วไปขาดเสรีภาพอย่างสิ้นเชิงและพยายามแสวงหาอภิสิทธิ์ ใครก็ตามที่ไม่ใช่พระและขุนนางก็มักจะถูกเอารัดเอาเปรียบโดยการใช้อภิสิทธิ์อยู่เสมอ ครั้นจะเป็นขุน นาง พระ หรือ ทหารเพื่อจะได้มีอภิสิทธิ์กับเขาบ้าง ก็ไม่สามารถเป็นได้โดยง่ายเนื่องจากเป็นระบบ ที่ถ่ายทอดตามสายโลหิต นั่นหมายความว่า การจะได้อภิสิทธิ์นั้นแทบจะเป็นระบบที่ปิดสำหรับ ประชาชนทั่วไป เมื่อไม่สามารถเป็นขุนนางหรือพระเพื่อได้อภิสิทธิ์ทางตรงได้ การเป็นเพื่อนกับขุน นางและพระหรือเป็นคนที่มีความรู้เพื่อให้บรรดาขุนนางและพระยอมรับและเกรงใจนั้นถือว่าเป็น การได้รับสิทธิทางอ้อมอย่างหนึ่งด้วยเช่นกัน เปรียบเสมือนกับเป็นเพื่อนกับข้าราชการระดับสูงที่ สามารถใช้อำนาจช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกให้กับใครก็ได้ รุสโซจึงพยายามตลอดเวลาที่ จะให้ได้รับการยอมรับจากบรรดาชนชั้นอภิสิทธิ์เหล่านี้ ไม่ว่าจะด้วยการคิดระบบไนต์ดนตรี การ เขียนบทละครโอเปร่า หรือแม้กระทั่งได้ทำงานในฐานะเลขาทูตประจำกรุงเวนิซ ซึ่งต้องแสดงถึง ความสามารถเพื่อให้ได้รับการยอมรับ

สิ่งที่รุสโซได้คิดหรือกระทำนั้น เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นสูงทั้งสิ้น เช่น การฟังดนตรีหรือ การดูละครโอเปร่าซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมสำหรับชนชั้นสูงเพราะคนมีเงินเท่านั้นที่สามารถดูได้ รุสโซ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าสิ่งเขาได้ทำหรือคิดไปนั้นอาจจะสะดุดตาสะดุดหูต่อบรรดาชนชั้นอภิสิทธิ์ได้ บ้าง แต่การณ์กลับไม่เป็นเช่นนั้น รุสโซไม่เพียงแต่ไม่ประสบความสำเร็จจากการยอมรับ แต่ยังถูก

ดูถูกเหยียดหยามอีกต่างหากดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จากคำพูดของเอกอัครราชทูตประจำกรุงเวนิซ ที่กล่าวว่ายังมีคนอย่างรุสโซก็เอาดีไม่ได้ สิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่เขาได้รับนี่เองที่เป็นอิทธิพลต่อความคิดของเขาและทำให้เขาคิดที่จะล้มล้างระบบอภิสิทธิ์ ความเหลื่อมล้ำ และความไม่ยุติธรรมในสังคมนี้อยู่ตลอดเวลา แม้ว่าเขาจะมีชื่อเสียงได้รับการยอมรับจากบทเรียงความของเขาในเวลาต่อมาก็ตาม แต่ก็สลายเกินไปแล้วที่จะทำให้รุสโซหลงระเหิงกับชื่อเสียงที่ได้รับ เขากลับมองเห็นผู้คนที่มาหาเขาและมาคบกับเขาเป็นการหลอกลวงและไม่จริงจังทั้งสิ้น เนื่องจากที่ผ่านมาเขาถูกปฏิบัติอย่างไม่มีเยื่อใยมาเป็นระยะเวลานานนั่นเอง